

Med.

1659

40 Med. 1635
D. A. G.

40
DISPUTATIO MEDICA
De
APOPLEXIA

Quam

SUB PRÆSIDIO

VIRI MAGNIFICI, NOBILISSIMI,
EXCELLENTISSIMI

DN. JOH. CASPARI FAUSII

Med. Doct. ejusdem Facult. Decan. Prof. primar. &
Archiat. Palatin. Præceptoris sui filiali
obsequio colendi.

Publico eruditorum examini sistit

FRIDRICUS CHRISTIANUS WINCLERUS,
Briga Silesius.

In Auditorio Juriscons. d. Decembr. hor. consuetis.

HEIDELBERGÆ,

Typis ADRIANI WYNGAERDEN, Academiæ
Typographi, Anno M. DC. LXIII.

Serenissimis Celsissimisq; Principibus
ac Dominis

DN. GEORGIO, Duci Silesiæ Lignicensi &
Brigenfi, Sacr. Cæsar. Ungar. & Bohem. Majest.
supremo per utramque Silesiam Capitaneo,
Consiliario intimo & Camerario.

DN. LUDOVICO, Duci Silesiæ Lignicensi
Brigenfi & Goldbergenfi,

DN. CHRISTIANO, Duci Silesiæ Ligni-
censi, Brigenfi, Olaviensi & Wolaviensi.

Fratribus Illustrissimis

Principibus ac Dominis suis Clementissimis

Disputationem hanc

Humilime D. D. D. C.

Author & Respondens.

T H E S. I.

Apoplexia dicitur ἀπὸ τῆ ἀποπλῆξιν, à repercutiendo; Latini eadem appellatione utuntur: Germanicum *der Schlag* / Græcam etymologiam servat: Hippocrates etiam ἀφανίαν in specie sic dictam vocat.

II.

Apoplexia est subitanea omnium actionum animalium, principum sc. sensuum & motus abolitio.

III.

Symptoma ergo est, & quidem ex genere læsarum actionum.

IV.

Omne symptoma sequitur morbum, morbus vero hoc symptoma præcedens est impeditio seu interceptio influxus sive communicationis spirituum animalium: vel, ut verisimile, mutue irradiationis cerebri & cordis.

V.

Pars ergo affecta est cerebrum cum spiritibus: Nam quæ pars sana actiones perfectas edit, eadem læsæ actiones quoque læduntur.

VI.

Causæ autem hujus interceptionis sunt vel ratione cerebri, vel ratione spirituum.

VII.

Ratione cerebri in considerationem causarum venire possunt trium classium morbi.

VIII.

Et I. quidem, morbi partium similarium, ut intemperies calida humida in excessu: in primis autem, & quidem frequentissime, frigida humida. Quo etiam referri potest nativa imbecillitas capitis & hæreditaria ad Apoplexiam dispositio, quæ in multis

familiis observatur. Item Necrosis illa seu Cadaveratio subita ex præcordiis in caput transmissa, de qua Helmontius tract. de Lithias. c. 9. §. 52. sequ. quam ut ille universalem omnis Apoplexiæ causam, sic nos alienius saltem agnoscimus.

IX.

II. Morbi organici i. conformationis, ut figura capitis inepta, distorta, angulosa, sinciput aut occiput capacissimum, opposito strictiore: aut meatus angustati vel per obstructionem, vel per compressionem. 2. situs mutati per *convulsiones* & subidentiam. 3. magnitudinis auctæ, ut vasta magnitudo capitis, qualis plerumque in naturâ facilius conspicitur.

X.

III. Morbi communes, ut variæ unitatis solutiones.

XI.

Ratione spirituum: si vel nimia & subitanæ perturbatio-
ne & motu rapiantur, vel motus illorum sistatur, vel suffocentur,
figantur & extinguantur.

XII.

Et hi morbi dependent à suis causis; causæ autem morborum
cerebri in intemperie sunt nativitatæ infelicitas, parentum vel hæ-
reditario vel acquisito vitio in liberos genitura corruptelâ trans-
missa: unde illud philosophi ad quendam corpore & animo im-
becillum: *ὁ μὲν ἴσως μὲν βέλτερόν τι καὶ πείσῃ*. Præterea longi victus erro-
res, quibus insigniter temperamentum vel totius vel partis muta-
tur, & superflui humores cumulantur.

XIII.

Morborum organicorum cerebri causæ sunt I. Conforma-
tionis vel formatricis error, contorsio à partu, aut aliâ causâ violentâ
externâ. Obstructionis: quicquid vel intra vel extra vasa, aut
illa ipsa, aut cerebrum ejusque inprimis basin ad nervorum exor-
tum, replere, obstipare, stringere & comprimere potest, ut san-
guis, pituita, serum, massa quædam globosa concreta, imò tu-
mor externus, excrementa retenta, corpus coagulatum instar
polypi pedes suos per vasa extendens, nimius repellentium in
rheumatismo aut parotidibus criticis usus, diætæ perversæ lon-
ga continuatio, ætas senilis, commoratio in fornicibus & aliis
locis

locis humidis, Aquilonaris aut Austrina aëris constitutio, vis externa, ut laqueus, &c. 2. Situs mutationis per συνίσησιν, concussio, intempestiva humectatio, &c. 3. Magnitudinis aucta: formatricis error.

XIV.

Morborum communium soluta sc. unitaris causæ sunt omnia, quæ externam vim inferre, aut internè erodere possunt, ut plaga, vulnus, contusio, vasorum erosio aut ruptio à casu, ictu, laplu, humoribus acribus.

XV.

Causæ autem morbificæ respectu spirituum sunt, quæ eos vel nimio motu perturbant, ut vehementior excalescencia, ictus, &c. vel motum eorum sistunt, ut quas supra de obstructione & compressionem enarravimus. Narcotica quoq; & iis vicina, ut fumus carbonum, calcis recenter incrustata, vini ex fermentatione bullientis, cavernarum metallicarum: quæ tamen etiam spiritus suffocare & non minus extinguere possunt, quam lethifer ille in præcordiis hærens sagittator Helmontii.

XVI.

Atque ex his prædictis causis aliæ sunt antecedentes, aliæ procatartica: aliæ interna: I. æ externa: aliæ necessaria, aliæ non necessaria: pro ut vel leviter præceptis Medicis imbuto facillè patebit.

XVII.

Differunt Apoplexiæ 1. ratione partis affectæ, alia enim totum occupat, de qua hic nobis sermo: alia partem, de qua Hippocrat. vii. aph. 40. 2. Ratione causæ, ut alia sit sanguinea, alia pituitosa, alia à causâ violentâ, narcoticâ, aut externâ. 3. Ratione graduum (pro majore vel minore respirationis difficultate) cujus quatuor recensentur: 1. ubi adest ordinaria respiratio, 2. ubi major ejus difficultas & inæqualitas, & quandoq; emansio. 3. ubi pectus cum scapulis altis attollitur, cum gravi stertore & spumâ. 4. ubi nec stertor nec spuma, unde homo quasi mortuus jacet, ex quibus nascitur vulgaris distinctio in fortem, fortiorem, acutam, peracutam, &c.

XVIII.

Signa diagnostica imminentis Apoplexiæ sunt gravedo, dolor acutus, circumgyratio imaginata capitis, sensuum heberdo,

vertigo, incubus, obliuio rerum & verborum medio sermonis cursu, somnus profundus admodum, tinnitus aurium, extremorum frigus & tremor, tristitia spontanea, vasa turgentia, capitis excrementa copiosa, crassa, lenta, balbuties, lassitudo & stupor, & quæ hujusmodi sunt alia.

XIX.

Præsentis vero sunt subitaneus lapsus cum sensus & motus absentia, respiratione læsa, faciei quoad colorem mutatione, &c.

XX.

Signa causarum patebunt præsentī prudenti medico partim ex causarum manifestarum; partim effectuum propriorum & circumstantiarum, ut ætatis, æris, &c. consideratione; partim ex instantium relatione. Helmontiana necrosis ex vomitione luridi liqvaminis, quæ à cadaveribus putrescentibus defluit, cognoscitur.

XXI.

Apoplexia differt potissimum à caro respiratione læsa, nullo sensu doloris ex puncturâ, subitanæ invasione: à Lethargo absentia febris: à suffoc. uteri, sensus absentia: à paralyti, invasione totius: à syncope, pulsu & duratione: à catalepsi, membrorum laxitate: à catarrho suffocativo, sensus absentia.

XXII.

Prognosticon generale statuit Hipp. 2. aph. 42. solvere Apoplexiam fortem impossibile, levem non facile. Primi duo gradus vero th. xvii. descripti facilem, ultimi duo vehementem notant. Inter vehementes quoque collocanda, quæ hæreditaria, quæ jam iteratò recurrit, in corpore senili, excrementis pituitosis repleto, item quæ gravidis accidit. 5. aph. 30. Vomitus luridi liqvaminis necrosis Helmontianam, adeoque morbum incurabilem præsupponit. Aliàs febris hunc morbum solvit 6. aph. 51. qui etiam plerumque in paralytin terminatur. Curata etiam Apoplexia plerumque indelebiles in omnem reliquam vitam archei noxas relinquit: hinc ex eâ elapsi debilitatem capitis retinent cum aliquâ imbecillitate vel iudicii vel memoriæ, propter quam etiam ob leuiculam causam, vel gaudio, vel irâ, vel tristitia cum lachrymis spontè sequentibus, efferruntur; ordinariè etiam recurrit, ita ut semel ictus scire possit, quo mortis genere sibi finiendum: cum alii secundo, alii tertio paroxysmo succumbant.

(5)
XXIII.

Curationis scopi varii pro morborum causarumq; varietate. Methodica enim curatio est, morbum per remotionem causæ tollere.

XXIV.

Ubi ergo ex certis signis colligitur, hominem Apoplexiæ subiectum, ab eaq; minus tutum esse, præservatoria curatio instituenda, id quod tribus instrumentis (ut plerumque omnis curatio) perficitur, diætâ, chirurgiâ, pharmaciâ.

XXV.

In complexione ergo sanguinea caveat sibi æger ab insolatione, aëre calidiore humidior, diætâ utatur parcâ, abstineat à salis, acribus, aromatibus, vino copioso veteri fumoso, exercitiis vehementibus, deside vitâ, vehementioribus animi passionibus, quæ sanguinem, ut procella mare, perturbant.

XXVI.

Sanguinem restagnantem si diæta dicta præcavere non potest, interdum V.S. vel scarificatione, vel hæmorrhoidibus minuat, atq; hoc postremum eo magis, cum melancholicus humor & ipsemet facili coaguletur, & sanguinem suâ crassitie coagulet: unde Hippocrates etiam Apoplexiam melancholico humori ascribit 6. aph. 56. Consuetas excretiones quoque promoveat.

XXVII.

Pharmacîæ hîc vix alius locus, quam ut alvus libera servetur, & si quæ sit viscerum vel humorum intemperies, corrigatur.

XXVIII.

In pituitosa vel serosa dispositione alio, & tantum non contrario modo incedendum. Diæta sit quoq; parca, sed calorem nativum roborans, non accendens: quo auxilio etiam corpus parum ad siccioram temperaturam inclinetur. Calidiori quoque & sicciori aëris constitutioni se committat, eumq; in conclavibus arte, ut igne, suffumigiis, &c. talem paret: è contra Austrum ejulq; laterales flatus declinet, cibos sale aromatibusq; condiat: vinum mediocris ætatis bibat. Exercitia legitima tempestivè usurpet, nec so-

mao nimis prolixo, minimeq; pomeridiano, aut aliàs à cibo immoderatè indulgeat: & à vehementioribus animi passionibus absteineat.

XXIX.

Scarificationes, frictiones, fenticuli, setacea, sunt auxilia à chirurgi manu petenda.

XXX.

Pharmacis hinc plurimum tribuitur 1. purgationibus, tum anniversariis, tum magis particularibus, ne pituitosa aut serosa superfluitates colligantur & accumulentur, quæ postea à causâ aliquâ procatactica irritatæ, hunc ictum intentent; exquisitissimas formulas harum practici ubiq; habent. 2. diaphoreticis, per sudorifera, frictiones, gestationes, &c. corpore preparato prius.

XXXI.

Hæreditaria imbecillitas arte non tollitur, uti nec nativæ figuræ aut magnitudinis deformitas: licet earundem effectus diligenti custodia prorogari possint.

XXXII.

Quemadmodum etiam reliquorum conformationis, ut obstructionis, compressionis, &c. nec non & solutæ unitatis morbi; senium per annorum lapsum adrepens, & improborum hominum si vim exceperis.

XXXIII.

Spirituum quoq; noxam, quæ ab enarratis Th. xv. causis inferri potest præservatoriâ diligentia declinabis: præter Helmontianam eadaverationem, quæ non est in nostra potestate, nisi quatenus exquisitissimâ diætâ prævenitur; quæ tamen etiam in senio, marcescente calore, frustranea.

XXXIV.

Præsentis autem Apoplexiæ curatio illico & absq; mora suscipiendâ. 2. aph. 29. Cum in affectu acutissimo omnis cunctatio periculosa sit. Non minus autem quam præservatoriæ variantur indicationes curatoris secundum causarum morbificarum differentias.

XXXV.

Prognostico tamen idoneo se muniat medicus prudens;
nec

nec propriam aut auxiliorum famam vulgi, pessimi rerum arbitri,
ludibrio exponat.

XXXVI.

Ubi ergo ex certis signis indubitato Medicus collegerit
Apoplexiam à sanguinis abundantia, aut perverso ejus motu pen-
dere, illico vena secanda: quod remedium Celsus jure anceps vo-
cat, cum citò aut morbum solvat, aut ægrum jugulet; ubi prius
de sanguinea, posterius de pituitosa Apoplexiâ intelligendum. Si
quid vero V. S. dissuadet, substituantur cucurbitulæ, & hirudines;
narium quoq; hæmorrhagia excitetur; De tempore, modo, locoq;
hujus præsidii Medici dexteritas dispiciet.

XXXVII.

Aliæ quoq; adhibeantur diversiones, ut frictiones, ligatu-
ræ, balani, clysteres, &c.

XXXVIII.

Et si sanguis impurius (ut plerumq; esse solet,) purgationes
quoque non negligantur.

XXXIX.

Tandem pactis cum morbo induciis, consueta excretiones,
si quæ tardiores aut planè abolitæ, irritentur.

XL.

Si quæ adest intemperies, corrigatur; internis quoq; visceri-
bus, parti inprimis affectæ, robur affletur.

XLI.

Si ab humore frigido pituitoso concreto, aut copiosius ac-
cumulato, vel etiam seroso largius subito inundante, fiat oppletio
aut compressio, & exinde Apoplexia (quæ ἀπληξία ἢ ἄρτηρ πόνος ἔχει)
varia diversionum, revulsionum, & evacuationum genera sunt
tentanda, & si per pactas inducias æger vel tantillum ad se redeat,
nihil eorum omittendum, quæ ad reliquias morbi tollendas, &
partis affectæ robur fulciendum, conferre possunt.

B

XLII.

XLII.

De venæ sectione hic *ἰνέχω*, cum neq; à causa, neq; à morbo indicetur; à vitali autem indicante etiam prohibeatur: ut dubium ergo & anceps remedium ex Th. xxxv. plerumque omittitur, nisi forsan ætas & habitus corporis plenior hoc requirant.

XLIII.

Acri balano aut clysmate, pro tolerantia & dispositione ægri, alvus valide ad excretionem stimuletur. Formula selecta ubi vis obvia. Unicum monebimus: scorias reguli Antimonii ab uncia semis ad unciam unam cum appropriatis decoctas inter generosa censerì posse.

XLIV.

Si deglutire potest æger, haud segniter purgetur. Conducunt pilula, si gula iter pateat: Sin minus, extracta fortiora in cochleari uno aut altero aquæ alicujus Apoplecticæ dissoluta infundantur. Fortiora dicimus, & in majori dosi, ob partium stupore perculsarum (*ἀναισθησία*).

XLV.

Nec vomitus inane, aut timendum remedium est, in remissione præsertim, & quæ intra duos priores gradus continetur Apoplexiâ: imprimis si mox post saturitatem ingruerit. In fortiori, cum stertore & gravissimâ anhelitus difficultate, cautius procedendum. Vitriolata hic cæteris præstantiora.

XLVI.

Si purganti ob impeditum transitum locus non detur, deferatur, donec æger sui parùm compos factus, faciliorem se ad assumenda præbeat, tunc iteratis vicibus per *Ἰνιέγων* agendum, intercalatis quæ minus seqvaces humores fermentare, fluxiles & ad exclusionem aptos reddere, nec non & meatus patentiores efficere possunt.

XLVII.

Circa hæc generosiora dum occupamur, alia minora quoq; auxilia non sunt negligenda, ut quæ non juvant singula, multa præsent. Talia sunt sternutatoria insufflata vel inuncta, cum attracta non possint: Apophlegmatismi, confectio anacardina vel Theriacæ cum semine Eruæ palato & linguæ illita.

XLVIII.

(9)

XLVIII.

Et extrinsecus applicata: ut cucurbitula magnæ cum mul-
tâ flammâ humeris, scapulis, nuchæ, & vertici, inprimis in *ovis*
(ex non intellecto nutu Excellentis. Fracastorii) applicata: qui-
bus etiam vesicatoria in iisdem locis substitui vel addi possunt: em-
plastra quoque metasyneritica, quæ illud ex stercore columbino,
&c. Sartago quoque ignita Rhasis, non tam cutis, quam pilorum
adurendorum gratia, admoveri potest; aut quæ mitior, tabula Cu-
pressina calida.

XLIX.

Frictiones quoque principii spinalis medullæ, & extremo-
rum fortes, cum pannis asperis, vel nodulis neuroticis, tinctis in a-
vis Apoplecticis generosioribus, ut Anhaltin. Cephal. cum Castor.
Langii, Salviæ cum vino destill. &c.

L.

Nec ineptum erit, corpus erectum, primo præsertim inva-
sionis initio, validè concutere, ut materiam vel hoc quoque modo
a hido suo excutere tentemus.

LI.

Hæc omnia dum causæ continentis expugnandæ gratiâ ita
peraguntur, partis affectæ quoque ratio habenda, eaq; omni in-
genio corroboranda & reliquæ morbificæ causæ discutiendæ.

LII.

Ad quem scopum collimant cephalica & neurotica, ut aquæ
Apoplecticæ variæ, inter quas excellere videntur, quæ castorei odo-
rem spirant, quod in omnibus soporosis affectibus ab Arabibus me-
rito laudatur. Electuaria quoq; ex conservis, conditis, & speciebus
capiti dicatis; vel ex iisdem rotulæ, morsuli, &c. quæ formulæ mo-
do in usum venire possent, ob vires non tam cito dissipabiles, valde
convenientes. Quibus omnibus etiam chymica addi possunt, vul-
garibus plerumq; penetrantiora, ut spiritus, essentiæ, tincturæ, ex-
tracta, olea destillata, salia, sæculæ, magisteria, ex triplici naturæ
regno petita.

LIII.

Extrinsecus illinuntur balsami Apoplectici, Vitæ, &c. quibus
si repletio aut gravedo capitis, à fortissimo eorum effluvio, metui-
tur,

tur, balsami rutæ, succini, inprimis ex oleo nigro, cum pinguedine castorei, permiscendi.

LIV.

Quidam etiam fomenta & cataplasmata capiti applicant: quæ in certis, non omnibus casibus, admittimus. Magis indifferentia videntur emplastra, & sacculi, cucuphæ, &c.

LV.

Frictiones quoque capitis reiteratæ, & quidem fortiores, cum pannis asperioribus, vel aquis, vel oleis capitalibus, discutientibus, tinctis, inter valida & necessaria auxilia recensentur.

LVI.

Sunt qui cuneum cuneo trudere volentes, & ad Hippocratis effatum 6. aph. 51. respicientes, febrem excitare jubent. Verum cum plerumque suâ sponte satis vehemens sequatur, & remedium sit prudentioribus merito, ut temerarium, suspectum, securiora nobis magis placent.

LVII.

Si morbus in paralyfin abeat, natura, quo vergit, juvanda.

LVIII.

Si ex causâ externâ violentâ homo attonitus jacet, vulnera, contusiones, cranii depressiones, &c. arte chirurgicâ sanentur, & productum quoque symptoma sanabitur.

LIX.

Hauftus vaporum & medicamentorum narcoticorum curabitur maximam partem ut Apoplexia pituitosa: ubi primas tenent Castoreum & acetum. Vena quoque, in repletioribus annuente ætate, &c. aperiri potest, ut torpidis spiritibus motus concilietur.

LX.

Superato sic paroxysmo, æger prophylacticâ curâ (de quâ supra) ab aliis præservetur: ubi & insignis Medici prudentia, & exquisita ægri obedientia requiruntur.

F I N I S.